

Asger Neuman

Psykologhuset Neumann & Clausen

AGF Forever

Schultz har med "Udvalgs kategori og tilknytning" skrevet en inspirerende og tankevækkende artikel, som med et overraskende perspektiv bryder min sædvanlige forståelse af Mammens begreber om det sansekategorielle og det udvalgs kategorielle. Jeg vil i denne kommentar ikke interessere mig særligt for diskussionen mellem Schultz og Mammen, men vil kort kommentere hvad jeg opfatter som artiklens grundlæggende påstande.

Artiklen præsenterer for mig at se en økologisk logik: En logik som hænger godt sammen, forudsat at man accepterer en række grundlæggende påstande, præmisser og eksempler. Den centrale præmis er hævdelser af forbundetheden som det primære og egentlige, hvor liv i udgangspunktet handler om at søge forbundetheder der er brudt. For levende organismer gælder det således, at det centrale tilværelsesproblem er at søge forbundetheden – at søge genetableringen af kontakten til det som organismen er blevet adskilt fra. Videre at det for mennesker gælder, at den centrale forbundethed er forbundetheden mellem mor og barn, og videre at de væsentlige tilknytninger i menneskelivet tager form af denne centrale forbundethed.

Logikken indebærer, at relationer ikke er noget nyt som skabes, men snarere at relationerne allerede altid har været der.. Livsdynamikken ligger i bestræbelsen på et genetablere forbundetheder. Når der er adskilthed kan der højst blive tale om at genskabe et stykke af forbundetheden, også selv om forbundetheden sker igennem nye objekter. Det er så at sige forbundethedsaspektet ved objektet der realiseres.

Med udgangspunkt i denne forbundethedens perspektiv, indebærer det logisk at det centrale livsproblem bliver interspaceproblemet i almindelighed, og for mennesker interfaceproblemet i særdeleshed. Schultz's begreber omkring symbolsk erkendelse og kategorisk erkendelse giver i dette perspektiv god mening. Jeg forstår det på den måde, at symbolsk erkendelsen udtrykker forbundetheden og den kategorisk erkendelse udtrykker adskillelsen fra forbundetheden – kort sagt. Symbolsk erkendelse, udtrykker, at "noget" er en markør for den oprindelige forbundethed og nu adskilthed. Schultz udtrykker det f.eks. omkring parringen; "Den symbolske erkendelse knytter imidlertid forbindelsen ved at de to køn kan lide hinanden. De finder den adskilte del af formeringsforløbet i det andet køn" (p. 17) Markøren udtrykker så og sige symbolsk den oprindelige forbundethed, og ytrer sig som en affektbåret sansning. Smagen af flødeskum er i denne logik erkendelsen af den genskabte forbundethed. Den kategoriske erkendelse er til forskel herfra en erkendelse af adskiltheden; en erkendelse af at være "mig" overfor "noget andet/dig som jeg nu er adskilt fra" og at dette udtrykker erkendelsen af den brudte forbundethed.

Når det handler om tilknytning i det menneskelige liv, er Schultz's verden først og fremmest, en intersubjektiv

verden. At være i en menneske verden er at forholde sig til interspaceproblemet inklusivitet i interfaceproblemet. Eller anderledes udtrykt, det væsentlige i menneskelivet handler om den følelsesmæssige relation til andre; andre menneskers nærhed eller fravær, deres eller egen given barm – og hjertelighed, deres eller egen ikke given barm og hjertelighed. De væsentlige relationer er i denne logik de mellem menneskelige yngelplejeformer. Andre relationer er affødt heraf.

Schultz synes, i forhold til barnets tilknytningsmæssige historie og udvikling, ikke at tillægge "ting" og ideelle objekter nogen særlig betydning. Barnets opmærksomhed imod, interesse for, nysgerrighed imod og manipulation med ting, og barnets opmærksomhed ud i den materielle og ideelle verden og ud i fremtiden synes i Schultz's logik ikke at etablere væsentlige tilknytninger i sig selv. Og når de sker, sker de i form af symbolerkendelsens logik – en vendt tilbage snarere end en rettet sig ud imod.

Ligeledes tillægges dette at have historie sammen ikke i Schultz's logik at have nogen væsentlig betydning. Han argumenterer således for (p. 30-32), at tilknytning er noget der sker i "et øjeblik", nemlig i det øjeblik hvor symbolerkendelsen finder sted – i det øjeblik hvor forbundetheden bliver erkendt, men altså ikke som noget der sker gradvist og igennem det daglige samliv og en over tid have historie med hinanden/hinandet.

Der er for mig at se flere problemer i dette. Jeg vil her kommentere to forhold. For det første har logikken hos Schultz for mig at se svært ved at begribe fremkomsten af noget nyt; af en forandring hen imod en nyskabende udvikling og egentlig ny relation, al den stund at dynamikken grundlæggende altid bliver en søgen tilbage til en oprindelig forbundethed. Hvad skulle motivet i Schultz's logik for en søgen mod det nye, det uafprøvede og uforudsigelige være. Henrik Høgh-Olesen har i sin bog "Mennesket og det ukendte" (1993) beskrevet dobbeltheden mellem hvad han kalder livsangst og strukturangst, hvor livsangsten kort sagt handler om en søgen den kendte og forudsigelige og hvor strukturangsten handler om en søgen det ukendte og uforudsigelige, hvor han videre gør rede for hvordan denne dobbelthed kan beskrives som et kontinuum, hvor personer kan placeres forskelligt i dynamikken mellem yderpunkterne i dette kontinuum. Med Schultz's artikel som perspektiv, kan dette forsøgsvis beskrives som en bevægelse mellem henholdsvis en søges mod det der symbolerkendes som forbundethed og henholdsvis en søgen med det der kategorisk erkendes som adskilthed . For mig at se rummer logikken hos Schultz imidlertid ikke mulighed for en søgen mod det adskilte. Det er vel i øvrigt overflødig at argumentere for en menneskelige tendens til nysgerrighed og udforskningen af det uvisse.

For det andet vil jeg hævde, at logikken hos Schultz har et problem med at begribe tilknytningsdannelser som ikke kan reduceres til yngelpleje-symboliske relationer. At de mellem menneskelige – og heri yngelplejeformede - relationer er primære er jeg enig i, men det er hos Schultz et problem i at begribe andre former for objektrelational tilknytning. I Schultz's gennemgang af Mammens eksempler (p. 33 til 36), er det gennemgående, at der, når der er tale om tilknytning til konkrete objekter, først er tale om en egentlig relation, når relationen rummer yngelpleje eller yngelplejesymbolisk erkendelse. Logikken begriber for mig at se ikke objektrelationsdannelser i forhold til ting eller ideelle fænomener.

Objektrelationer skal her forstås som de redegøres for hos Henrik Poulsen, hvor objektrelationer beskrives som sådanne objekter der; "... er en varig disposition for emotioner" (Poulsen.H.,1993, p.47). At de er varige dispositioner vil sige, at de ikke blot er en værdsættelse af noget, eller at objektet kan vække en enkelt emotion, men at noget over tid er emotionsprovokerende i forhold til viften af emotioner. Videre bestemmes objektrelationer som forhold, der ud over forholdet til mennesker, kan etableres til såvel materielle som ideelle objekter; til en sag, et fag eller et engagement i en bestemt genstand.

En objektrelationen er i denne forståelse et følelsesmæssigt bånd til et konkret objekt. Den er karakteriseret ved disposition for emotioner, der genspejler egne behov og ønsker vedr. forbindelser til objektet, og at den ofte tillige er karakteriseret ved disposition for engagement i objektets behov og ønsker, og derved rækker kærligheden ud over orienteringen mod objektets betydning for én selv (Poulsen, 1993, p.53). Dvs. at der kan være en optagethed, et engagement og en interesse i objektets historie, udvikling og tildragelser, uafhængig af en selv, og uden at objektet nødvendigvis gør noget for én selv.

Giver sådanne relationer mening ud over hvad der kan reduceres til yngelplejesymbolik? Lad mig afprøve et par eksempler.

Eksemplet på objektrelationsdannelser i forhold til en ting kan f.eks. være min første bil. Jeg købte den for mine surt tjente penge som avisbud, og sparede op til den i flere år. Jeg byggede selv en ny motor i, uden at have et større faglig viden om biler. I denne proces opbyggedes skiftevis frustration over umiddelbart overkommelige problemer, og skiftevis en stolthed ved at overvinde disse. Gradvis kom jeg i denne proces til at værne om bilen, bl.a. ved at få foretaget en særlig god undervognsbehandling, som jeg selv foretog. Jeg pudsede og plejede bilen; var altid påpasselig med at der var olie nok på. Bilen fulgte mig igennem en række oplevelser med kammerater, fester og piger i en identitetsmæssig væsentlig periode i mit liv. Bilen blev, så at sige, en slags container for min historie i de år. Vi havde historie sammen. Da den blev stjålet blev jeg ked af aldrig igen at skulle køre i den, og glad da den dukkede op igen uden at have fået varige skader. Endelig kunne jeg blive vred når nogen talte ilde om den (en Fiat 600). Da jeg solgte den var det med en vemod jeg afleverede den til en ny ejer, og formanede for denne, at han skulle behandle den godt. Bilen kunne ikke erstatte forholdet til noget som helst menneske, og tabet af bilen afstedkom en

beskeden sorg. Men relationen til bilen var konkret, den var en relativ varig disposition for emotioner, den dækkede en række behov hos mig, og ud over det kærede jeg mig om, at den blev behandlet ordentligt. Relationen til denne ting skabes gradvist igennem en række aktiviteter i forhold til bilen og en række oplevelser sammen med bilen. Mit gæt er, at hvis det nu havde været sådan, at min far havde haft penge nok til at give mig en bil i min 18 års fødselsdagsgave, og i øvrigt ville have betalt mine udgifter til bilens løbende reparationer, havde bilen ikke fået samme betydning.

Eksemplet på et ideelt objekt kan være Århusianers livslange engagement i fodboldklubben AGF. Han har siden barndommen hver søndag været på stadion og fulgt klubbens kampe, og delt store nederlag og fejret store sejre med klubben. Han har været frustreret, skuffet, jublende glad, vred og ked-af-det i sin følgen klubben op og ned i de enkelte kampe og i turneringerne. Han har haft emotionelt intense drøftelser med andre fodboldinteresserede. Og med en forbindelse til Mammens begreb om sansen for det konkrete, er dette en relation som varer ved ud over at holdets spillere, træneren, stadion og ejerkredsen har skiftet flere gange. Det er fortsat, hos Århusianeren, den samme kærlighed til det samme AGF. Dispositionen for emotioner er varig over tid, der genspejles egne behov og ønsker vedrørende forbindelsen til objektet, og der er tillige et engagement i objektets behov og ønsker ud over orienteringen mod objektets betydning for én selv.

Det gælder det for disse to eksempler; at der er tale om egentlige objektrelationer, at de ikke er patologisk eller urealistiske, at de bliver etableret til konkrete objekter, at de som relationer etableres gradvis og over tid i sammenhæng med de konkrete oplevelser der rummes i relationen, at de er nyskabelser i den forstand at de skabes fra adskilthedens position hen imod etableringen af en ny forbundethed og endelig at de ikke kan reduceres til en yngelplejesymbolisk logik.

For mig at se er det overordnede problem hos Schultz, en overbetoning af forbundetheden, og en underbetoning af adskiltheden. Indtrykket er, at udgangspunktet i tilknytningsproblemet, har bragt så meget fokus på yngelplejeforholdet og den forbundethed og logik der ligger i dette, at det har været på bekostning af inddragelsen af den aktivitet som mennesket (og heri barnet) fra den adskilte position retter selvstændigt ud i verden, i sin egen aktivitet i forhold til materielle og ideelle objekter. Der mistes i dette en realisme omkring den forbundethed og de tilknytningsformer som skabes og udvikles fra adskilthedens position mod andre konkrete adskiltheder – ikke som genetableringen af noget tabt, men som skabelsen af noget egentligt nyt og unikt i sin egen logik.

Referencer:

- Høgh-Olesen, H. (1993). *Mennesket og det ukendte*, Århus, Dansk Psykologisk Forlag.
Poulsen, H. (1993). *Guds kærlighed og menneskenes*. Århus, Århus Universitetsforlag.